

Muistio ongelmista Suomen metsäkeskuksen materiaaleissa ”Hakkuusuunnitelma liito-oravakohteilla” ja ”Metsänkäsittelyn ohje liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikan lähistöllä”¹

Hakkuusuunnitelma liito-oravakohteilla

Vaikka luonnonsuojelulain vaihtumisesta on jo lähes vuosi, ohje viittaa edelleen vanhan lain pykäliin. Ohjeessa mainittu ”luonnonsuojelulain 49 §” koskee uudessa laissa kansallispuistojen ja luonnonpuistojen rauhoitussäännöksiä. Oikea pykälä on 78 §.

Ohjeen mukaan ”Ennen hakkuusuunnitelman tekemistä on tarpeen kartoittaa liito-oravan esiintymistä toimenpidealueella”. **Millään tavalla ei oteta huomioon seuraavia seikkoja:**

1. *Liito-oravakartoituksen onnistuminen on voimakkaasti riippuvainen vuodenajasta.* Liito-oravat papanoivat puiden juurille loppusyksystä, jossain määrin talvella, ja uudelleen keväällä. Lumien sulamisen edettyä pitkälle keväällä on mahdollista havaita usean kuukauden aikana kertynyt ja lumen alla hyvin säilynyt papanamäärä. Papanoiden tummuminen, hajoaminen ja häviäminen alkaa kuitenkin myös, ja niiden löytäminen vaikeutuu huomattavasti alkukesästä loppusyksyyn mentäessä. Syksyllä papanointi alkaa uudestaan, mutta nähtävillä ovat ennen lumentuloa vain hyvin lyhyen ajanjakson papanat. Talvella nähtävissä on edes teoriassa vain edellisen lumisateen jälkeisiä papanoita, eivätkä liito-oravat keskitalvella näytä merkitsevän puitaan aktiivisesti. Tällaisten seikkojen kertomatta jättäminen herättää vakavia kysymyksiä ohjeen tarkoituksesta. Vuodenaajan merkityksestä vaikenemalla ohje antaa ymmärtää, että papanakartoitus on yhtä mahdollinen milloin tahansa. Tämä johtaa varmuudella nimenomaan vääriin negatiivisiin kartoitustuloksiin. Tämä saattaa olla ohjeen tarkoituskin, sillä em. seikat ja nimenomaan kevään ensisijaisuus kartoitusaikana ovat varmasti olleet hyvin ohjeen tekijöiden tiedossa.
2. *Yksi kartoitus kertoo parhaimmillaankin vain senhetkisen tilanteen.* Kun kyseessä on ohje hakkuusuunnitelman tekoon ”liito-oravakohteella”, lähtökohtana on, että alueelta on aiempia havaintoja. Varovaisuusperiaatteen mukaisesti on lähdettävä siitä, että alueella on ollut lain suojaama liito-oravan lisääntymis- tai levähdyspaikka (LLP). Vaikka hakkuualue *ympäristöineen* tutkittaisiin tarkasti ja kevätaikaan, ei negatiivisesta tuloksesta voida päätellä kuin korkeintaan se, ettei LLP ole sillä hetkellä asuttuna. Paikka ei kuitenkaan menetä lain ja direktiivin suojaa, ellei voida osoittaa lajin paluun muuttuneen epätodennäköiseksi.²
3. *Kartoituksen tulee ulottua huomattavan kauden hakkuualueen ulkopuolelle,* jos siellä on liito-oravalle sopivaa elinympäristöä. Kartoituksen ulottamisesta hakkuualueen ”läheisyyteen” sanotaan vain, että se johtaa ”parhaan käsityksen” saamiseen liito-oravan esiintymisestä. Ympäröivien alueiden kartoitus on kuitenkin täysin välttämätöntä, koska liito-oravan elinympäristövaatimuksia koskeva *tutkimustieto* kertoo avohakkuun kielteisen vaikutuksen lajiin ulottuvan satojen metrien etäisyydelle.³ Ympäröivien alueiden kartoittamatta jättäminen johtaa siten helposti syyllistymiseen luonnonsuojelurikokseen. Kartoitukseen pätevät yllä esitetyt kohdat samalla tavoin kuin hakkuualueeseenkin.
4. *Kiikarin välttämättömyyttä risupesien havainnoinnissa ei mainita.*

Ohjeen mukaan ”hyvä hakkuusuunnitelma” sisältää kartan, joka sisältää ”liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikat”. Jää täysin avoimeksi, mistä kartoituksen tekijän (esim. maanomistajan) ajatellaan saavan kyvyn rajata LLP:t tavalla, joka *varmistaa niiden ekologisen toiminnallisuuden jatkuvu-*

¹ Materiaalit ovat saatavilla os. <https://www.metsakeskus.fi/fi/metsan-kaytto-ja-omistus/metsien-suojelu-ja-elinymparistojen-hoito/uhanalaisten-lajien-elinymparistojen-sailyttaminen>. Tässä on kommentoitu toukokuussa 2024 ladattuja versioita, jotka ovat päiväämättömiä.

² Ks. yhdistyksemme muistio ”Liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen suojelun juridinen ja biologinen perusta”, kohta 7. Saatavilla os. <https://www.kuusanluonto.fi/liituridokut.htm>.

³ Ks. em. muistio, kohta 6.

den. Jos tätä ei tehdä, hakkuiden toteuttaminen on luonnonsuojelurikos tai – mm. hakkuilla saadusta taloudellisesta hyödystä riippuen – törkeä luonnonsuojelurikos (rikoslaki 48 luku, 5–5a §).⁴

Koko LLP:n käsite on ymmärretty ohjeessa väärin, kun ruokailualueita ja kulkuhteyksiä käsitellään LLP:n ulkopuolisina. EU-tuomioistuimen *sitovan* tulkinnan mukaan direktiivilajien lisääntymispaikkaan kuuluu kaikki se alue, jonka laji tarvitsee menestykselliseen lisääntymiseen.⁵

Metsänkäsittelyn ohje liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikan lähistöllä

Myös tämä ohje viittaa kumottuun edelliseen luonnonsuojelulakiin. ”Luonnonsuojelulain 39 §” käsittelee uudessa laissa lupien myöntämistä ja suunnitelmien hyväksymistä ja vahvistamista, mikä ei liity aiheeseen. Tässä tulisi viitata 70 ja 78 §:ään.

Ohje perustuu Tapio Oy:ssä laadittuun ns. neuvontamateriaaliin *Liito-oravan huomioon ottaminen metsänkäytön yhteydessä* (2016). Tämän materiaalin tavoite on lajin metsätaloudellisten vaikutusten minimointi, ja sen – samoin kuin ohjeessa mainitun verkkokurssin – ohjeiden seuraaminen johtaa suurella todennäköisyydellä luonnonsuojelurikokseen syyllistymiseen.⁶ Niinpä ohjeen virke ”Tätä ohjetta noudattamalla voidaan varmistua luonnonsuojelulain asettamien velvoitteiden täyttymisestä” on suora, karkea valhe.

Jälleen ohjeen lukijan oletetaan kykenevän määrittämään LLP ilman, että hänelle annetaan mitään tutkimustietoa – jota ohjeen tekijöillä on varmasti ollut – hakkuiden vaikutuksesta liito-oravaan: ”Lisääntymis- ja levähdyspaikkojen puusto jätetään hakkuissa pystyyn.” Lukijaa ohjataan Suomessa vallalla olleeseen mutta *mihinkään perustumattomaan* käsitykseen LLP:sta pienialaisena: ”säästetään pesäpuun välittömässä läheisyydessä oleva puusto”. Tätä voi verrata esimerkiksi FT Ralf Wisbackan tuoreen väitöskirjan suositukseen jättää liito-oravalle aina vähintään neljä hehtaaria sopivaa elinympäristöä.⁷ Metsäkeskuksen ohjeita noudattava saattaa löytää itsensä raastuvasta. Hakkuiden vaikutuksia voi arvioida etukäteen Maarit Jokisen tutkimusryhmän yksinkertaisella graafisella mallilla.⁸ Tätäkään ei ohjeessa kerrota, mitä ilmeisimmin siksi, että ohjeen tarkoitus ei ole edistää liito-oravan suojelua vaan metsätaloutta.

Kuten yllä on todettu, ja ohjeessakin mainitaan, tilapäisesti tyhjentynyt LLP on edelleen lailla suojeltu. Mutta tätä ennen sanotaan: ”Lisääntymis- ja levähdyspaikkoina toimivat kolopuut, risupesät tai pöntöt eivät ole jatkuvasti liito-oravilla käytössä”, mikä edustaa täysin väärää käsitystä LLP:sta. *LLP ei ole yksittäinen pesäpuu*. Toistettakoon vielä: lisääntymispaikan tapauksessa se on *alue, joka tarjoaa kaikki lajin menestykselliseen lisääntymiseen tarvitsemat resurssit*.

Se, että liito-oravakanta jatkaa vuosikymmeniä sitten alkanutta laskuaan, osoittaa, ettei lajin ”tiukan” suojelun järjestelmä toimi. Tässä kommentoidut materiaalit ovat osa tätä järjestelmää. Niiden tavoite on selvästi vain turvata metsätalouden intressit tavalla, joka on perustavalla tavalla ristiriidassa luonnonsuojelulain sekä luontodirektiivin ja sen sitovien tulkintojen kanssa.

⁴ Ks. em. muistio, kohdat 3, 4, 6 ja 9.

⁵ Ks. em. muistio, kohta 6.

⁶ Ks. yhdistyksemme muistio Tapion neuvontamateriaalin ongelmista: <https://www.kuusanluonto.fi/liituridokut.htm>.

⁷ Ks. muistiomme liito-oravan suojelun juridisesta ja biologisesta perustasta, kohta 6.

⁸ Mallista ks. em. muistion alaviite 40.